

Suomen teologinen instituutti

Henrik Perret 31.1.2007

”Mikä Hänen nimensä on?”

2. Moos. 3:13

’Jumala sanoi Moosekselle: ”Minä olen Jahve, Herra. Abrahamille, lisakille ja Jaakobille minä olen ilmestynyt Jumalan, Kaikkivaltiaan nimisenä, mutta nimeäni Jahve minä en heille ilmoittanut.” 2. Moos. 6:2–3 (KR 1992)

Ja Jumala puhui Moosekselle ja sanoi hänelle: ”Minä olen Herra. Ja minä olen ilmestynyt Aabrahamille, lisakille ja Jaakobille ’Jumalana Kaikkivaltiaana’, mutta nimelläni ’Herra’ en minä ole tehnyt itseäni heille tunnetuksi.” (KR 1938)

VT:n Jumala – kuka Hän on?

Saksalainen eksegeetti *Claus Westermann* on v. 1979 ilmestyneessä teoksessaan *What does the Old Testament say about God?* Kiinnittänyt huomiota siihen, että VT puhuu Jumalasta **siunaavana Jumalana** ja **pelastavana Jumalana**.¹ Luomisessa kohtaamme siunaavan Jumalan, samoin VT:n runo- ja viisaukirjallisuudessa, kun taas Jumala pelastavana Jumalana kohtaa ihmisen historiallisissa kirjoissa, ennen kaikkea 2. Mooseksen kirjassa sekä kronistisessa historiateoksessa (5. Moos. – 2. Kun.)

Westermann korostaa, että opimme tuntemaan Raamatun Jumalan tutustumalla Hänen nimiinsä. Hänen nimensä ilmoittavat meille, kuka Hän on. Kuitenkin on korostettava, että Jumala on samalla siunaava, pelastava Jumala.

Nimi ja persoonallisuus

Raamatussa nimi ja persoonallisuus kuuluvat yhteen. ”Nomen est omen” (nimi on enne).

Mies kysyi häneltä: ”Mikä sinun nimesi on?” Hän vastasi: ”Jaakob.” Silloin mies sanoi: ”Sinua ei pidä enää sanoa Jaakobiksi, vaan Israeliksi, sillä sinä olet kamppaillut Jumalan ja ihmisten kanssa ja voittanut.” Jaakob sanoi hänelle: ”Sano sinäkin nimesi.” Mutta mies vastasi: ”Miksi sinun pitäisi tietää minun nimeni?” Ja hän siunasi Jaakobin siellä.

Jaakob antoi paikalle nimeksi Penuel. Hän sanoi: ”Minä olen nähnyt Jumalan kasvoista kasvoihin, ja silti olen elossa.” 1. Moos. 32:27–29

”Sinua ei pidä enää sanoa Jaakobiksi, vaan Israeliksi, sillä sinä olet kamppaillut Jumalan ja ihmisten kanssa ja voittanut.” Nimi Israel merkitsee ’Jumala kamppailee’ tai ’Jumala hallitsee’, sanotaan nootissa.

Tai toinen esimerkki:

Älä välitä tuosta kelvottomasta miehestä, Nabalista! Nimi on miestä myöten. Tyhmyri on hänen nimensä, ja tyhmyrinä hän pysyy. 1. Sam. 25:25

”Nimi on miestä myöten.”

¹ Trygve N. D. Mettinger: *Namnet och Närvaron*, 1987, josta myös lainaukset.

"Mikä Hänen nimensä on?" on siis kysymys, jonka vastaus kertoo jotain ratkaisevaa Jumalasta. Sen takia on syytä tutustua Jumalan nimeen tai nimiin, jotta tietäisimme, kuka Jumala on.

"Jumala"

Raamatun ensimmäisessä luvussa Jumalasta käytetään sanaa "Elohim". Elohim (Jumala) on monikkomuoto, ja Jumala sanoo itsestään "tehkää**mm**e ihminen, tehkää**mm**e hänet kuvak**mm**e, kaltaisek**mm**e" (1. Moos. 1:26). Elohim on pikemminkin arvonimi, joka tarkoittaa Jumalaa tai jumalia (epäjumalia). Nimeä Elohim käytetään Raamatussa yli 2200 kertaa. Raamatun ensimmäisessä luvussa Jumalan Kolminaisuus on vahvasti läsnä, vaikka tätä käsitettä ei löydykään VT:stä (eikä UT:stakaan). Jumala loi, Jumala sanoi, Jumala näki. Jumalan loi Sanallaan; Jumala sanoi "tulkoon valo!" Ja valo tuli. Ja Jumalan Henki liikkui vetten yllä.

JHWH

Kuitenkin "Elohim" ei ole varsinaisesti Jumalan nimi. Jumala on Elohim, mutta kysymykseen "ma shemo" Mooses saa toisenlaisen vastauksen: "Minä olen se joka olen" (2. Moos. 3:14). Hiukan myöhemmin (2. Moos. 6: 2, 3) "Jumala sanoi Moosekselle: "minä olen Jahve (JHWH), Herra. Aabrahamille, lisakille ja Jaakobille minä olen ilmestynyt Jumalan, Kaikkivaltiaan nimisenä, mutta nimeäni Jahve minä en heille ilmoittanut. Vanha käännös on tarkempi: Ja minä olen ilmestynyt Aabrahamille, lisakille ja Jaakobille 'Jumalana Kaikkivaltiaana', mutta nimelläni 'Herra' en minä ole tehnyt itseäni heille tunnetuksi.

Tekstistä saa sen käsityksen, etteivät patriarkat tunteneet Jahve-nimeä. Siten kaikki 1. Mooseksen kirjan Jahve-tekstit ovat nuorempaa kerrostumaa. Jumalan eri nimien käyttö on myös ollut eräs syy siihen, että monet tutkijat edellyttävät, että Pentateukin syntyhistoriaan liittyy useita lähteitä, mm. Jumalan nimen perusteella.

On syytä tarkastella asiaa hiukan tarkemmin.

Tekstiyhteydestä saa käsityksen, että vasta Mooses saa kuulla Jahve-nimen. Sitä eivät Aabraham, lisak tai Jaakob tunteneet tai tienneet. Mutta sanooko teksti niin?

Ensin on todettava, että Jumala sanoo ilmestyneensä patriarkoille "be'el shaddai" (Jumalan Kaikkivaltiaan nimisenä, paremmin "Jumalana Kaikkivaltiaana", vrt. as God Almighty). "Nimelläni Herra (Jahve) en minä ole tehnyt itseäni heille tunnetuksi", Hän lisää.

Raamatusta löytyy vastaavia ilmaisuja. "Ma shemo", (mikä hänen nimensä) on samanlainen ilmaisu kuin esim. 1. Moos. 21:29 "ma henna sheba kebasot", joka sanantarkasti tarkoittaa "mitä nuo seitsemän lammasta", mutta KR 1992 kääntää oikeutetusti "mitä tarkoittavat nuo seitsemän lammasta..". Vastaus ei näet kuulu: ne ovat lampaita, vaan vastaus kuuluu: sinun tulee ottaa minulta vastaan nämä seitsemän lammasta **merkiksi siitä, että minä olen sen kaivon kaivattanut.**

Toinen esimerkki. Joos. 4 kertoo Gilgalin kahdestatoista muistokivistä. Jakeessa 20 kerrotaan kuinka Joosua pystytti Jordanista otetut kaksitoista kiveä Gilgaliin. "Hän sanoi israelilaisille: 'Lapsenne kysyvät aikanaan teiltä: Isä, mitä nämä kivet ovat?'" (j. 21), "ma ha'abanim haella". Vastaus ei ollut: ne ovat kiviä. Sen lapsetkin tiesivät. Mutta he kysyivät, mitä kivet tarkoittivat ja miksi ne olivat siellä.

Kolmas esimerkki: "Mitä tämä merkitsee?" (ma zoot = mitä tämä?).

Edellä sanotun perusteella on syytä palata 2. Moos. 3:13:n kysymykseen ”ma shemo”. ”Mikä hänen nimensä” on oikea käännös, mutta sekä 2. Moos. 3 että 2. Moos. 6 viittaavat siihen, että on syytä kääntää ”mitä hänen nimensä tarkoittaa?” aivan niin kuin Joos. 4:19 (ym.). Kysymys ei ollut siitä, etteikö Jahve-nimeä tiedetty tai tunnettu, vaan siitä, että sen merkitystä ei ollut ilmoitettu. Siihen viittaa myös 2. Moos. 6:3 ”be’el shaddai – ushemi”, JHWH:n merkitystä (tarkoitusta) ei selitetty eikä ilmoitettu.

Edelleen voimme todeta, että nimi ”Jokebed”, Mooseksen äiti (2. Moos. 6:20, 4. Moos. 26:59) sisältää Jahve-nimen (lyhennytyssä muodossa). Kun väitetään, että sekä 2. Moos. 6:2–3 että 6:20 ovat P-tekstejä, P olisi sisäisesti ristiriitainen. Päinvastoin voidaan todeta, että Aabraham, lisak ja Jaakob tunsivat Jahven, mutta nimen merkitystä he eivät tunteet.

Taustalla on tietysti lähdekriittinen ajattelu, johon on syytä palata toisen aiheen yhteydessä. Kuitenkin muutama sana jo tässä vaiheessa. JEDP on teoria, joka vielä on monille VT:n tutkijoille aksioma, vaikka käsitykset muuten menisivät vahvasti ristiin.

Kun on todettu, että Jahve esiintyy vasta 1. Moos. 2:4:ssä ja että 1. Moos. 1 puhuu Jumalasta ”Elohim”, on tultu siihen tulokseen, että luvut ovat eri lähteistä. 1. Moos. 1 (P) käyttää Elohim-sanaa, kun taas Jahvisti nimensä mukaisesti käyttää Jahve-nimeä (JHWH).

Onko näin?

1. Mooseksen kirjassa käytetään nimiä JHWH ja Elohim lähes yhtä paljon: JHWH 146 kertaa, Elohim 164 kertaa. 1. Moos. – Joos:ssa (Heksateukissa) käytetään nimeä JHWH n. 1800 kertaa, mutta nimeä Elohim n. 125 kertaa. Kuitenkin valtaosa P:n teksteistä löytyy 2. Moos. – 4. Moos:ssa, nimeä JHWH käytetään n. 1000 kertaa ja nimeä Elohim alle 100 kertaa! Se tarkoittaa, että JHWH, jota ei löydy 1. Moos:n P-teksteistä, esiintyy satoja kertoja 2. Moos. – 4. Moos. P-teksteissä, kun taas nimeä Elohim, joka on tyypillinen P:n tunnusmerkki 1. Moos:ssa, käytetään vain harvoja kertoja 2. Moos. – 4. Moos:ssa.

2. Moos. 6:7 sanoo: ”Niin minä otan teidät kansakseni ja olen teidän Jumalanne; *ja te tulette tietämään, että minä olen Herra, teidän Jumalanne*, joka vien teidät pois egyptiläisten sorron alta.” ”Tulette tietämään, että minä olen JHWH” on usein käytetty ilmaisu VT:ssä. Israelilaiset tunsivat JHWH-nimen (2. Moos. 6:7, 10:2, 16:12, 24:46, 31:13), sen tunsivat myös egyptiläiset (2. Moos. 7:5, 14:4, 18) sekä farao (7:16, 8:24). Varmaa on, ettei faraokaan tarvinnut kaikkia vitsauksia siksi, että hän oppisi tietämään, että Jumalan nimi on JHWH. Ilmaisu ”tulette tietämään, että minä olen JHWH”, tarkoittaa, että ihmiset oppivat tuntemaan Herran (JHWH) ja millainen hän on.

Joosef-kertomuksessa (1. Moos. 37, 39) Jumalaa ei mainita 37. luvussa, mutta sen sijaan 1. Moos. 39:ssä kertoja käyttää nimeä JHWH 8 kertaa, kun taas Joosef käyttää Elohim-sanaa (39:9). Luvuissa 40–50 Joosef käyttää Elohim-sanaa 20 kertaa, Joosefin veljet 3 kertaa ja farao 2 kertaa. Jaakob käyttää nimeä Elohim (1. Moos. 48:11, 15, 20, 21), nimeä El Shaddai (1. Moos. 43:14, 48:3), nimeä El (46:3) sekä El ja El Shaddai (43:14, 48:3). Kuitenkin Jaakob käyttää nimeä JHWH (1. Moos. 49:18): ”Herra (JHWH), sinulta minä odotan pelastusta”.

On syytä etsiä selityksiä siihen, miksi Jumalasta käytetään eri nimiä? Teologiset, stilistiset tai temaattiset syyt voivat selittää Jumalan eri nimien käytön.²

Sen lisäksi voidaan todeta, että ”väärä nimi” esiintyy teksteissä (J-teksteissä ”Elohim” jne.).³

² Ks. esim. K. Kitchen: Pentateuchal Criticism and Interpretation, 1965, J. Motyer: Revelation of the Divine Name, U. Cassuto: Documentary Hypothesis, 1961, H Perret: Den levandes röst. Synodalavhandling, 1981, s. 23–26.

Vaikuttaa siltä, että "ma shemo" on tarkoituksella monissa käännöksissä käännetty niin, että se vahvistaisi JEPD-teorian. Kysymykset olisi kuitenkin pidettävä erillään. Hypoteesejä saa esittää, mutta hypoteesi on eri asia kuin fakta. Monet faktat puhuvat sen puolesta, että JHWH oli tunnettu jo paljon ennen Mooseksen aikoja.⁴

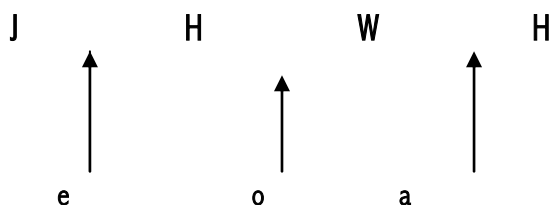
"Jehova"?

Kuten tunnettua, eräs Suomessakin vaikuttava lahko väittää, että Jumalan oikea nimi on "Jehova" eikä Jahve tai Herra. Myös vanhoissa käännöksissä (esim. King James, v. 1611) käytetään "Jehovah". Onko Jumalan nimi "Jehovah"?

Juutalaisessa ajattelussa lähdetään dekalogin käskystä "älä käytä väärin Herran, Jumalasi, nimeä..." (2. Moos. 20:7). Hurskas juutalainen puhuu usein esim. "taivaasta", kun hän tarkoittaa Jumalaa.⁵ Tiedämme, että juutalainen raamatunlukija ei yritäkään lausua nimeä, vaan hän sanoo "Adonai" (=Herra, Mr., adonai-muotoa käytetään vain Jumalasta, muotoa adoni=herrani käytetään ihmisistä). Eissfeldt toteaa, että Adonai on intensiivimuoto, jonka merkitys on kaikkien herra (herrojen herra).⁶

Jumalan pyhän nimen kunnioittaminen johti siihen, että kun tekstiä ei voitu muuttaa, niin masoreetit käyttivät toisen sanan (usein Adonain) vokaaleja. "Jehova" on siten kahden eri nimen lukemista samalla kertaa, "päällekkäin". Kun tekstissä lukee JHWH (vokalisoituna se kuuluisi Jehova, mutta luetaan Adonai).

Kun Adonai-sanat vokaalit lisätään tetragrammaan JHWH, syntyy seuraavanlainen tulos:

Jahve-sanat konsonantit muodostavat tetragrammin JHWH, joka luettuna Adonai-sanat vokaalein muodostaa virheellisen nimimuodon Jehova.⁷ Mettinger sanoo osuvasti, että "Jehova" on muoto, joka vastaisi sitä, että sanottaisiin "eletiili" tai "krokofantti".⁸

Tetragrammi UT:ssa

Ma shemo? Mikä hänen nimensä on, tai mieluummin "mitä Hänen nimensä tarkoittaa", mitä se kertoo Jumalasta? Tiedämme, että nimi liittyy olla-verbiin. "Minä-olen" on lähettänyt minut teidän luoksenne.

³ Vanha kunnan kirja, joka iästään huolimatta antaa hyvin paljon ajattelemisen aihetta on W. H. Green: Unity of The Book of Genesis, 1895.

⁴ F. Delitzsch herätti Paljon huomiota kun hän 13.1.1902 piti esitelmän (Bibel und Babel) mm. Saksan keisarin läsnä ollessa, jossa hän väitti, että nimeä JHWH käytettiin vuosisatoja ennen Moosesta.

⁵ Vrt. Luuk 15:18: "Isä, minä olen tehnyt syntiä taivasta vastaan ja sinua vastaan".

⁶ O.Eissfeldt: TWAT 1, 1973, Adon, Adonaj, 62–78.

⁷ <http://www.helsinki.fi/teol/steol/opiskelu/sanakirja/j.pdf>

⁸ Mettinger, s. 26.

UT:ssa kerrotaan, että Jeesus käytti Nimeä itsestään. Kaikki ”minä olen”-sanat (Joh.) liittyvät Jumalaan, ja sellaiset sanat kuin Joh. 8:24 ”minä olen se joka olen”, jossa Jeesus selvästi viittaa jakeeseen 2. Moos. 3:14, sekä esim. Joh. 8:58 ”ennen kuin Abraham syntyi – minä olin”, tai oikeammin ”minä olen” – ovat kieliopillisesti mahdottomia, mutta reaktiosta päätellen huomaamme, että Jeesus käytti Pyhää Nimeä, jonka seurauksena juutalaiset halusivat kivittää hänet.

Mishna kertoo syntisistä, jotka ovat menettäneet oikeutensa päästä tulevaan elämään: ne, jotka kieltävät ylönousemuksen, ne, jotka sanovat, ettei laki (Toora) ole taivaasta annettu. Mutta tähän kuuluvat myös ne, jotka lausuvat Jumalan Pyhän Nimen (JHWH).⁹

JHWH ja Adonai ovat sitten yhtä kuin UT:n κύριος. Kun Jumala VT:ssä sanoo ”minä-olen” (2. Moos. 3:14) tai ”ani huu” (Jes. 40–55, minä olen Hän), se vastaa UT:n ἐγώ εἰμι (minä olen) Jeesuksen lausumana.

Esimerkiksi lehtimajajuhlan (Sukkot, 3. Moos. 23:33–44) pääelementit löytyvät aivan vastaavalla tavalla kohdasta Joh. 7–9:

vesiseremonia	virt. Joh. 7:37–39
valoseremonia	virt. Joh. 8:12
Jumalan proklamaatio ”Ani wehu” ¹⁰	Minä olen, Joh. 8:24, 28, 59

JHWH on Jumalan nimi. Jumalasta käytetään monta nimeä, mutta hänen varsinainen nimensä, Pyhä Nimi, on JHWH, Jahve, HERRA.

⁹ Sanhedrin 10:1

¹⁰ Kts. T. Mettinger, s. 53.